

KIM JEST CEREMONIARZ?

Jest posługującym w liturgii, którego funkcja służy temu, by czynności sakralne były należycie zorganizowane i wykonywane przez posługujących w sposób godny, w należyłym porządku i pobożnie, z możliwie największym pożytkiem duchowym dla wiernych. Do jego zadań należy także dbałość o piękno celebracji. Jest on więc potrzebny zarówno w czasie przygotowania liturgii, jak i w czasie jej trwania. Sprawuje swoją funkcję w ścisłym porozumieniu z celebransem i we współpracy z innymi posługującymi.

Wskazane jest, by zwłaszcza w większych parafiach była jedna albo kilka osób przygotowanych do spełniania tej funkcji. W przypadku bardziej rozbudowanych celebracji warto, by ceremoniarz miał kilku tzw. pomocników ceremoniarza (subceremoniarzy, precentorów) odpowiedzialnych za poszczególne elementy celebracji.

PRZYGOTOWANIE DALSZE

1) duchowe

Liturgia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego. Ceremoniarz powinien rozwijać w sobie cnotę pobożności, a także doskonalić inne cechy potrzebne w wykonywaniu swojej funkcji: cierpliwość, Posługa liturgiczna nie ogranicza się tylko do czynności spełnionej w liturgii, lecz jest także diakonią we wspólnocie. Celowe jest zaangażowanie osób pełniących funkcję ceremoniarza w inne dzieło w parafii (może on wchodzić z urzędu do Rady Duszpasterskiej w parafii);

2) teologiczne

Ceremoniarz powinien znać biegle historię i istotę liturgii, Pismo święte i teksty liturgiczne a także zasady i przepisy kierujące przebiegiem czynności liturgicznej. Oprócz tego powinien być zaznajomiony z teologią pastoralną, aby tak potrafił pokierować akcją liturgiczną, by wierni uczestniczyli w niej w sposób możliwie najbardziej owocny. W przygotowaniu liturgii powinien kierować się duchem prawa liturgicznego i tradycją Kościoła lokalnego. Wiedza ta może być zdobyta podczas formacji w grupach apostołskich i w czasie studiów teologicznych;

3) wspólnotowe

Przygotowanie do wykonania funkcji ceremoniarza może dokonywać się we wspólnocie, np. w czasie spotkań formacyjnych poświęconych rozważaniu

tematu liturgii, tzw. kręgów liturgicznych oraz specjalnych kursów czy nawet całych programów formacyjnych,

PRZYGOTOWANIE BLIŻSZE

Ceremoniarz powinien znać bardzo dobrze na pamięć przebieg i plan liturgii. Plan liturgii w przypadku rozbudowanych celebracji dobrze jest opracować na piśmie i dać wszystkim zainteresowanym (główny celebrans, kierownik chóru – organista, pomocnicy ceremoniarza, zakrystian). Główny ceremoniarz nie powinien do tego planu zaglądać w czasie liturgii!

PRÓBY

1) Ceremoniarz powinien każdorazowo dopilnować, by przed liturgią odbyła się próba (albo kilka prób), dla wszystkich czy tylko niektórych członków zespołu posługujących, podczas której:

a) mają miejsce ćwiczenia artykulacji i dykcji – dla lektorów, komentatorów, psalterzystów, scholi i zespołu (może prowadzić to sam ceremoniarz albo jego pomocnik czy kierownik chóru lub organista);

b) jest ćwiczony sposób formowania i przebieg procesji (wejścia, na Ewangelię, z darami, komunijnej, eucharystycznej) oraz przebieg wyjścia do zakrystii;

c) jest ćwiczony sposób wykonywania poszczególnych funkcji, np. okadzenie ołtarza, przejście lektorów i psalmisty do ambony, sposób niesienia świec i krzyża itd.;

d) są wyznaczone krzesła, które mają zająć posługujący – winny być one w pobliżu miejsca wykonywania posługi (mogą być one ponumerowane lub oznaczone w inny sposób);

e) w razie konieczności pokazywane są wzorcowe postawy i gesty liturgiczne;

f) dokonuje się uzgodnień między poszczególnymi uczestnikami celebracji (np. ministranci ołtarza – służba darów) – jak to wskazano w innych „Krótkich pomocach”;

g) w razie potrzeby podawane są zasady doboru stroju przez posługujących, a w szczególności:

– sam ceremoniarz (główny) ubiera albę (gdy jej krój tego wymaga to także humerał i pasek); zgodnie z CE gdy ceremoniarzem jest diakon to może on założyć dalmatykę;

– pomocnik ceremoniarza (funkcje poza prezbiterium) – winien ubrać się odświętnie (np. mężczyźni: garnitur), w żadnym przypadku strój nie powinien być zbyt swobodny, roboczy lub plażowy, kobiety nie powinny nosić zbyt krótkich sukienek czy spodni.

Sposób przygotowania liturgii i wymagania co do obecności na próbach powinny być uzależnione od rodzaju liturgii. Trudno np. wyobrazić sobie, by ktoś nie był obecny na próbie liturgii, której będzie przewodniczył Ojciec Święty. Nie można zaniedbać próby czytania (z użyciem nagłośnienia!) wszystkich posługujących, gdy Msza Święta będzie transmitowana przez radio czy telewizję.

Podczas prób można posłużyć się rysunkami ilustrującymi przebieg procesji, zajmowanie miejsc w prezbiterium, a gdy warunki lokalne na to pozwalają także prezentacjami multimedialnymi i zdjęciami ilustrującymi przebieg celebracji w konkretnych miejscach sakralnych. Wzorować się można na rysunkach zawartych w *Ceremoniale posług liturgicznych* i *Katechizmie służby liturgicznej* – patrz MATERIAŁY.

2) Uzgodnienia z innymi uczestnikami celebracji

Każdą akcję liturgiczną należy dobrze przygotować ze współdziałaniem wszystkich zainteresowanych. Ceremoniarz powinien znać wszystkie uzgodnienia, posługę każdego oraz wszystkie elementy celebracji i współpracować z **celebransem, proboszczem, zakrystianem**.

By uniknąć problemów podczas celebracji należy osobom słabiej przygotowanym poświęcić więcej czasu na próbie oraz nie zlecać im nadmiernie skomplikowanych posług poza szczególnymi sytuacjami (np. założono, że wszystkie posługi na bierzmowaniu mają pełnić kandydaci). Jeśli osoby wyznaczone do wypełniania posług liturgicznych pochodzą z różnych ośrodków, należy uzgodnić sposób wypełniania posług i dbać o to, by posługi wypełniane „parami” miały osoby z jednego ośrodka (np. **turyferariusz i nawikulariusz; ministranci mitry i pastorału; ministranci ołtarza; ministranci światła**).

Gdy przygotowywane są obrzędy, które są sprawowane rzadko, np. raz w roku (Triduum Paschalne) albo w ogóle tylko raz w czasie istnienia parafii (konsekracja świątyni, poświęcenie chrzcielnicy, dzwonów itd.) trzeba dobrze przećwiczyć przebieg tych obrzędów, najlepiej z uwzględnieniem kilku wariantów (np. dobra i zła pogoda w czasie Wigilii Paschalnej czy liturgii Niedzieli Palmowej Męki Pańskiej) i zapewnić sobie współpracę kilku **pomocników ceremoniarza**. Mogą być oni odpowiedzialni za:

- osoby pełniące posługę darów;
- komentatorów liturgicznych

- podających intencje modlitwy wiernych.
- służbę ładu
- służbę liturgiczną w prezbiterium (może on prowadzić procesję wejścia; w prezbiterium zajmuje miejsce po przeciwnej stronie prezbiterium niż główny ceremoniarz).

Należy pamiętać, że próba powinna uwzględniać zarówno techniczne, jak i duchowe aspekty liturgii:

- krąg liturgiczny – formacja duchowa
- tzw. próba asysty - formacja techniczna.

Jeśli jest to możliwe powinny to być dwa lub więcej spotkań (liturgia, której przewodniczy biskup, celebracje z okazji sympozjów czy kongresów). Przeprowadzanie prób usprawni prowadzenie ich w podgrupach pod kierunkiem pomocników ceremoniarza: służba liturgiczna w prezbiterium, komentarze, modlitwa wiernych, posługa darów (przynajmniej tzw. próby asysty; krąg liturgiczny czy wprowadzenie w teologię dnia liturgicznego mogą być przeprowadzone w większych grupach)

3) Uwagi ogólne

Ceremoniarz powinien wiedzieć wszystko: kto?, co?, kiedy?, dlaczego? i jak? robi. Musi znać miejsce, w którym liturgia jest sprawowana. Jeśli układ prezbiterium, np. z powodu wystroju, nie sprzyja przeprowadzeniu liturgii powinien to zmienić w porozumieniu z pełniącymi posługę ładu (np. kwiaty wokół ołtarza uniemożliwiają czy znacznie utrudniają jego obejście podczas okadzenia).

Powinien wiedzieć jak działają mikrofony, nagłośnienie, skąd brać sprzęty i bieliznę liturgiczną, klucze, itd. W tym celu powinien współpracować z **zakrystianem**.

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE

Tuż przed celebracją należy pamiętać o tym, że:

- 1) ceremoniarz przychodzi do zakrystii w zależności od rodzaju celebracji na co najmniej 15 min (w dni powszednie) – 30 min (w święta i uroczystości) przed liturgią, by dokonać ostatnich uzgodnień;
- 2) ceremoniarz powinien przed liturgią sprawdzić czy przybyli wszyscy posługujący i czy wszystko jest przygotowane; zakres sprawdzenia powinien wynikać z dojrzałości i zgrania zespołu posługujących (im słabiej przygotowani – tym dokładniej sprawdzać);
- 3) w razie konieczności można jeszcze raz przećwiczyć wszystkie lub wybrane elementy celebracji (np. procesja na Ewangelię z diakonem, który nie był na próbie);
- 4) jeśli sytuacja tego wymaga dobrze jest z góry przygotować alternatywne rozwiązania w każdym przypadku,

który dopuszcza różne warianty, jakich nie da się jednoznacznie określić przed liturgią (wybór ME, liczba koncelebransów);

5) w pewnych okolicznościach, w których trudno o próbę np. piesza pielgrzymka na Jasną Górę, rozwiązaniem może być wybór doświadczonych posługujących, większa interwencja w przebieg liturgii; np. „doprowadzanie czytających” przez ceremoniarza do miejsca wykonywania ich funkcji.

POSŁUGA W CZASIE LITURGII

W procesjach wejścia i na zakończenie ceremoniarz powinien zajmować miejsce w pobliżu celebransa (nie zajmując jednak miejsca przewidzianego dla diakona), w innych momentach liturgii miejsce wyznacza rodzaj obrzędu i potrzeba interwencji. Gdy jest dwu ceremoniarzy w prezbiterium – jeden powinien być po stronie słowa, drugi – po stronie darów (zazwyczaj do jego obowiązków należy także podawanie mikrofonu, jeśli warunki w miejscu celebracji tego wymagają). Można podawać krótkie, ciche instrukcje, zasadniczo po polsku (po łacinie tylko wtedy jeśli ma pewność, że są zrozumiałe): np. ruszamy, szybciej, wolniej, siadamy, stoimy, idziemy przed ołtarz, itd.

Gdy są problemy:

- 1) nie wolno wpadać w panikę;
- 2) nie wolno czynić jakiś gestów wyrażających rozpacz, zdenerwowanie, nie wolno śmiać się. Ceremoniarz powinien zachować „kamienną twarz”, ma dawać wzór modlitewnej postawy w każdej sytuacji;
- 3) interwencje podczas liturgii – powinny mieć miejsce wówczas, gdy ingerencja w przebieg liturgii nie spowoduje większego zamieszanie niż jej brak. Trzeba działać z maksymalną dyskrecją, spokojnie. Należy ponadto dobrze wybrać czas interwencji. Nie tylko jest ważne gdzie dojść, ale i którędy;
- 4) jeśli ceremoniarz jest pewien, że posługujący jest dobrze przygotowany i nie wykonał jakiejś czynności przez zapomnienie powinien mu o tym dyskretnie przypomnieć, a nie robić wszystkiego samemu. Czasem wystarczy tylko spojrzenie na posługującego a ten już wie, co ma robić;
- 5) Ceremoniarz podczas liturgii nie powinien ulegać naskom – nawet jeśli główny celebrans czy kapłan mają wątpliwości (czasami skądinąd słuszne!) – to decyzję jak postąpić podejmuje ceremoniarz z racji swojej funkcji. Wszelkie wątpliwości powinny być rozstrzygnięte przed liturgią lub po niej. Sama liturgia nie jest czasem przeznaczonym na dyskusję;

X PRZYKAZAŃ CEREMONIARZA

- I Dbaj o to, by liturgia przebiegała w sposób piękny, prosty, w należyтым porządku i z możliwie największym pożytkiem duchowym dla wiernych.
- II Nie zaniedbuj osobistej formacji w zakresie teologii, historii i prawa liturgicznego.
- III Pełnienie funkcji ceremoniarza nie powinno przeszkodzić Tobie w dobrym przeżywaniu liturgii.
- IV Starannie przygotuj każdą liturgię z udziałem wszystkich zainteresowanych.
- V Dbaj o to, by ich formacja był zarówno techniczna, jak i duchowa.
- VI Przygotuj w razie potrzeby inny wariant przebiegu celebracji i uprzedź o tym posługujących.
- VII Podczas pełnienia posługi masz być jak powietrze – niezbędny, ale niewidoczny.
- VIII Nie rób wszystkiego sam podczas liturgii – prowadź do tego posługujących.
- IX Podejmuj interwencje w sposób naturalny i tylko wtedy, gdy są niezbędne.
- X W czasie liturgii podejmuj decyzje niezależnie od podpowiedzi czy wątpliwości innych jej uczestników.

MODLITWA CEREMONIARZA

Panie Boże, Ty stworzyłeś świat pelen piękna i harmonii i Ty dałeś nam liturgię, abyśmy Cię chwalili i celebrowali misterium zbawienia. Spraw, by ta liturgia odbyła się w należyтым porządku, pobożnie, z możliwie największym pożytkiem duchowym dla wiernych w niej uczestniczących, by celebracja jaśniała zgodnie z jej naturą. Spraw, abym był autentycznym świadkiem i sługą liturgii, by moje posługiwanie objawiało jej piękno i ducha, by było pobożne, dyskretne i dokładne. Obdarz mnie swoim duchem, abym zgłębiał tajemnice liturgii sercem i umysłem dla mojego i bliźnich zbawienia. Przez Chrystusa, Pana naszego.

MATERIAŁY POMOCNE

DLA PEŁNIĄCYCH FUNKCJĘ CEREMONIARZA

Wymieniono je tu tylko przykładowo i hasłowo, ceremoniarz powinien znać i czytać znacznie więcej.

I – Dokumenty liturgiczne

(ceremoniarz winien je dokładnie znać, wytłuszczono punkty odnoszące się bezpośrednio do jego posługi)

- a) *Konstytucja o Świętej Liturgii* z 4 grudnia 1963 r.;
- b) Instrukcja Kongregacji Kultu Bożego z 15 maja 1969 r., *Actio pastoralis*, dotycząca odprawiania mszy świętej dla grup specjalnych;
- c) Trzecia instrukcja wykonawcza do Konstytucji o Świętej Liturgii Soboru Watykańskiego II, *Liturgicae instaurationes*, z 5 września 1970 r.;
- d) List okólny Kongregacji Kultu Bożego *Eucharistiae participationem* z 27 kwietnia 1973 r.;
- e) Dyrektorium Kongregacji Kultu Bożego o mszach świętych z udziałem dzieci z 1 listopada 1973 r.;
- f) Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do lekcjonarza mszalnego z 1981 r.;
- g) *Caeremoniale episcoporum*, Watykan 1984, nr 34-36;
- h) *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, 2002, nr 106;
- i) *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski z dnia 9 marca 2005 r.;
- k) Dokumenty liturgiczne w internecie: <http://www.kkbids.episkopat.pl/>

II – Inne

- Opracowania z teologii biblijnej lub chociaż katolicki przekład Pisma św. z komentarzem, np. <http://www.biblia.poznan.pl/PS/Biblia.htm>
- **Opracowania z liturgiki**
- Nadolski B., *Liturgika*, Pallotinum, Poznań, 1989-1992, 4 tomy;
- Nadolski B. (red), *Leksykon liturgii*, Pallotinum, Poznań, 2006;
- Nadolski B. (red), *Mszał księga życia chrześcijańskiego*, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1986;
- Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, Pallotinum, Poznań 1999;

• Pastuszko M., *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 1997.

Materiały formacyjne

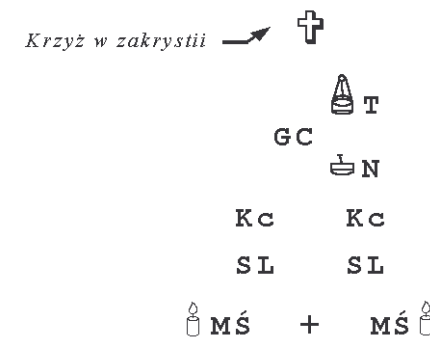
- Ferraris S., *Animowanie celebracji liturgicznych*, Wydawnictwo M, Kraków 2002;
- *Katechizm służby liturgicznej*, wyd. 2, Światło-Życie, Lublin 1995;
- Rzeźwicki G., *Od kandydata przez stopnie ministranta, funkcję lektora i ceremoniarza do animatora* (wokół problemów formacji służby liturgicznej), Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2006;
- Szczepaniec St., *Ceremoniał posług liturgicznych*, Kraków: Kuria Metropolitalna, 1987;
- Zeszyty formacji liturgicznej
Szczepaniec St., *Co to jest liturgia?*, Kraków 2006;
Gruchlik D., *Znak i posługa światła w liturgii*, Kraków 2006;
- Oleksy P., *Modlitwa powszechna w celebracjach liturgicznych*, Kraków 2006.

Rysunki

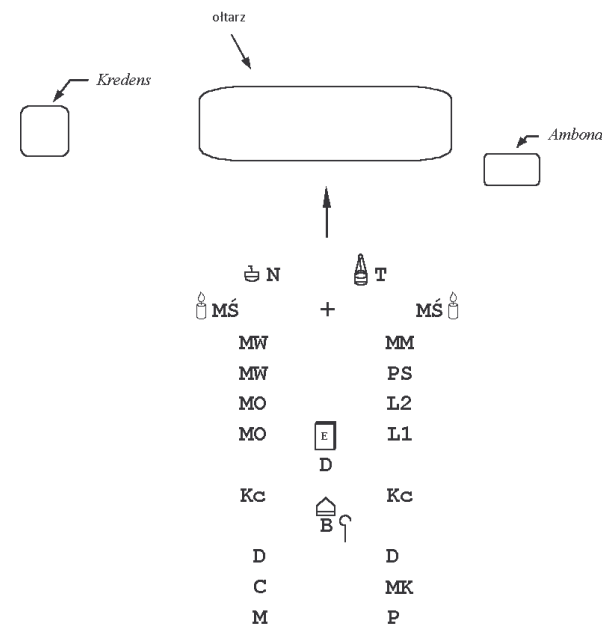
wg Tomasza Masióra, przygotowane na XXVII Kongregację Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie

A - akolita	☪ - świeca
B - biskup	☪ - mikrofon
C - ceremoniarz	☪ - łożka
D - diakon	☪ - kadzielnica
GC - główny celebrans	☪ - ewangeliarz
Kc - koncelebrans	☪ - mitra
L - lektor	☪ - pastorał
M - ministrant mitry	☪ - kielich
MK - ministrant księgi	☪ - puszka
MM - ministrant mikrofonu	☪ - patena
MO - ministrant ołtarza	☪ - ampułki
MW - ministrant wody	☪ - skłádka pieniężna
MŚ - ministrant światła	☪ - dar dla kultu Bożego
N - nawikulariusz	☪ - dar dla potrzebujących
P - ministrant pastorału	☪ - dar pieniężny
PS - psalterzysta	☪ - waskulum
SD - służba darów	
+ - ministrant krzyża	
T - turyferariusz	

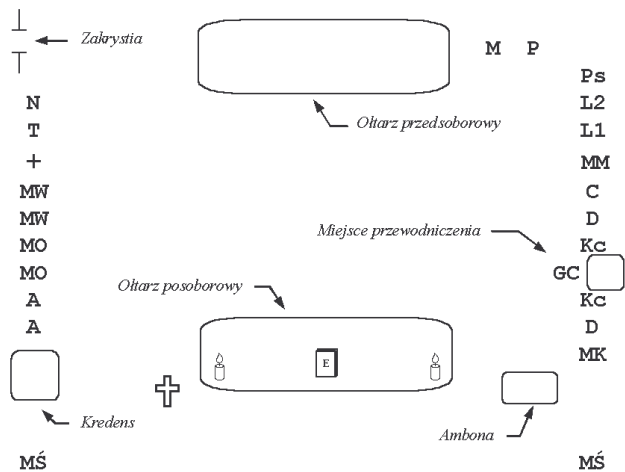
Rys. 1. Osoby i przedmioty w liturgii — indeks symboli

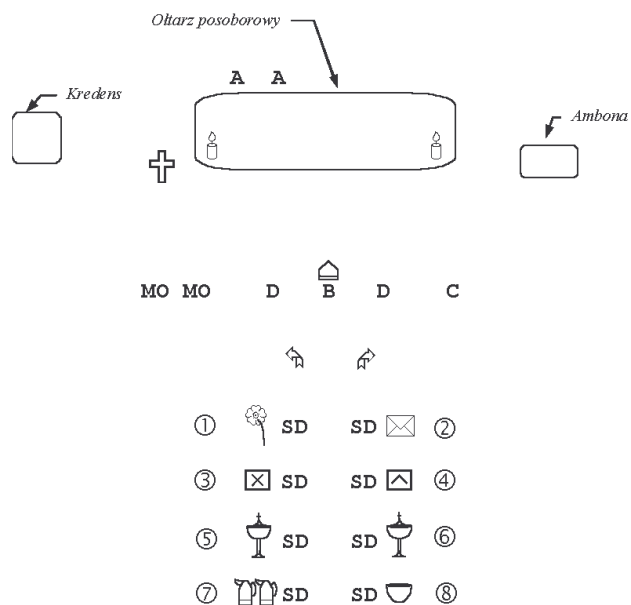
Rys. 2. Ustawienie w zakrystii przed Eucharystią

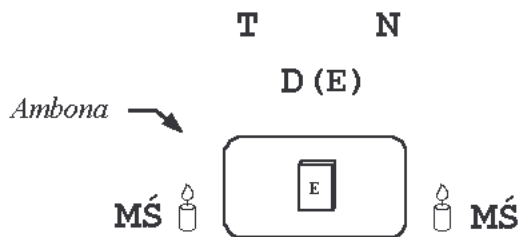
Rys. 3. Procesja wejścia z biskupem

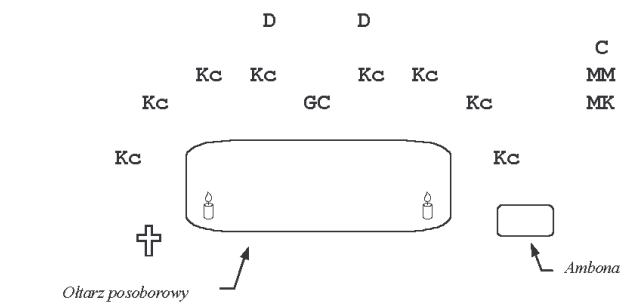
Rys. 4. Zajmowanie miejsc w prezbiterium na przykładzie bazyliki na Jasnej Górze

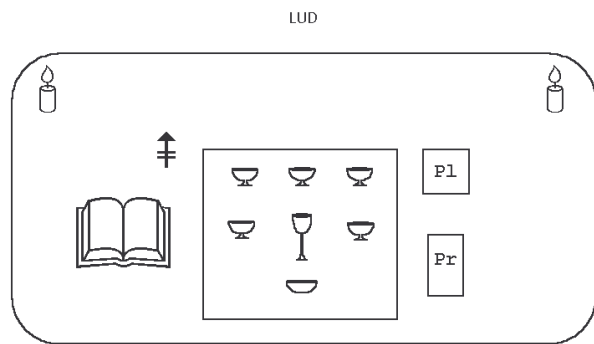
Rys. 7. Procesja z darami z biskupem

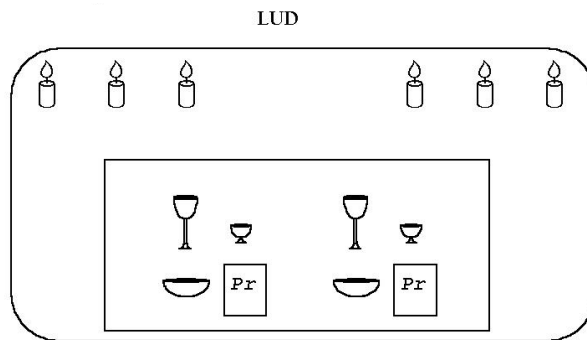
Rys. 5. Proklamacja Ewangelii

Rys. 8. Modlitwa Eucharystyczna

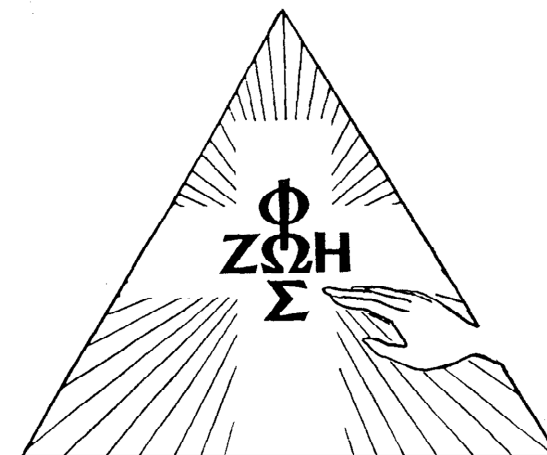

Rys. 6. Ustawienie przedmiotów na ołtarzu

Rys. 9. Ustawienie przedmiotów na ołtarzu w czasie komunii koncelebransów

Krótkie pomoce liturgiczne EUCHARYSTIA

CEREMONIARZ PRZYGOTOWANIE SPOSÓB WYKONYWANIA POSŁUGI

Opr. Wojciech Kosmowski
członek Centralnej Diakonii Liturgicznej
Ruchu Światło-Życie
kosmowsk@mp.pl

Uroczystość Wszystkich Świętych
AD 2007